

СПРАВА «УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ» ТА ВИКЛАДАЧІ ХАРКІВСЬКИХ ВНЗ

Ігнат'єва А.О.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

У першій половині 1930-х рр. репресії щодо викладачів вищої школи Радянської України набули не тільки масового характеру, але й національно-культурного забарвлення. Після процесу «Українського національного центру» ДПУ УСРР продовжило пошуки «антирадянських елементів» у середовищі української інтелігенції. За його версією, одним із відгалужень всеукраїнської контрреволюційної організації УНЦ була «Українська військова організація». УВО відводилася роль своєрідного військового штабу, армійської частини «Українського національного центру».

Широко розгалужена «Українська військова організація», як стверджувало слідство, підготовляла повалення радянської влади на Україні шляхом збройного повстання. Потім нібито планувалося встановлення «фашистської диктатури» під виглядом «незалежної буржуазної республіки». Із цією метою організація проводила активну повстанську, шпигунську, диверсійну й терористичну роботу.

Серед затриманих «членів» «Української військової організації» знаходимо багатьох представників професорсько-викладацького складу харківських ВНЗ. У період від червня 1933 р. по травень 1934 р. судовою трійкою при колегії ДПУ УСРР «увісти» були засуджені до різних термінів утримання у концентраційних таборах.

Враховуючи певну світоглядну та культурно-ідеологічну спільність української інтелігенції 1930-х рр. (не тільки науково-викладацької, але й творчої та частково політичної – із числа так званих «націонал-ухильників»), стає зрозумілим методика фальсифікування співробітниками ДПУ «великої» справи «Української військової організації», що зачіпала багатьох видатних особистостей і будувалася на базі отриманих в умовах психологічного тиску «показань» заарештованих осіб щодо власної антирадянської роботи та аналогічної діяльності з боку колег і знайомих. Проте саме вченим – і перш за все мешканцям «напівстоличного» Харкова з його концентрацією наукових сил – здебільшого відводилося ідеологічне лідерство в контрреволюційному об'єднанні, керівна роль у підготовці збройного повстання, диверсійних і терористичних актів.